

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Харківський національний університет внутрішніх справ

Сумська філія

Кафедра гуманітарних дисциплін

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

до семінарських занять

з навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності»

вибіркових компонент

освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

081 Право (право)

Суми 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 р. №7

СХВАЛЕНО

Вченою радою Сумської філії
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 29.08.2023 р. №8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та
соціально-економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 р. №7

Розглянуто на засіданні кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ
Протокол від 29.08.2023 р. №2

Розробник:

Професор кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії ХНУВС, канд. іст.
наук, ст. наук. співр. Надія ДЕМИДЕНКО

Рецензенти:

1. Професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор філософських наук, професор Олександр ТЯГЛЮ
2. Доцент кафедри державно-правових дисциплін та українознавства Сумського національного аграрного університету, кандидат історичних наук, доцент Людмила РОЖКОВА

**1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(денна форма навчання)**

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Тема № 1. Вища освіта в Україні. Розвиток юридичної освіти та науки в Україні.	15	4	2	-	-	9	залік
Тема № 2. Соціальне призначення професії юриста	15	4	4	-	-	7	
Тема № 3. Особливості окремих видів юридичної діяльності	20	4	4	-	-	12	
Тема № 4. Організація навчально-виховного процесу в університеті	15	4	4	-	-	7	
Тема № 5. Форми організації навчального процесу	10	2	4	-	-	4	
Тема №6 Форми організації науково-дослідницької роботи студентів	15	2	2	-	-	11	
Всього за семестр №1:	90	20	20			50	

**2.Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(заочна форма навчання)**

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Тема № 1. Вища освіта в Україні. Розвиток юридичної освіти та науки в Україні.	15	-	-	-	-	15	
Тема № 2. Соціальне призначення професії юриста	15	2	-	-	-	13	

Тема № 3. Особливості окремих видів юридичної діяльності	20		2	-	-	18	залік
Тема № 4. Організація навчально-виховного процесу в університеті	15	2	2	-	-	9	
Тема № 5. Форми організації навчального процесу	10			-	-	10	
Тема №6 Форми організації науково-дослідницької роботи студентів	15		2	-	-	13	
Всього за семестр №1:	90	6	8			76	

3. Методичні вказівки до семінарських занять

Тема №1 Вища освіта в Україні. Розвиток юридичної освіти та науки в Україні.

Семінарське заняття №1. Вища освіта в Україні. Розвиток юридичної освіти та науки в Україні.

Навчальна мета заняття: Ознайомити студентів з історичними етапами становлення вищої освіти в Україні, розвитком та становленням сучасної науки. Вивчити етапи розвитку юридичної науки в Україні, її нормативне регулювання.

Час проведення: 2 год.

Навчальні питання:

1. Правова освіта як предмет наукового вивчення.
2. Заснування перших університетів в Україні.
3. Створення юридичних факультетів у першій половині XIX ст.
4. Реформи в юридичній освіті у другій половині XIX ст.

Методичні вказівки

Початок заняття необхідно розпочати з постановки проблемних питань по темі. Також звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів на занятті.

При розкритті першого питання студенти повинні висвітлити питання про правову освіту як предмет наукового вивчення.

При висвітленні другого питання необхідно розповісти про заснування перших університетів на теренах України : У Львові, Харкові, Києві, Одесі.

Відповідаючи на третє питання студенти повинні звернути увагу на створення перших юридичних факультетів (відділень) у Харківському та Київському університетах. Дати аналіз дисциплін, які читались для майбутніх юристів.

У четвертому питанні проаналізувати реформи в юридичній освіті у другій половині XIX ст., проаналізувати Статути університетів.

Порядок проведення заключної частини заняття рекомендується через аналіз та узагальнення та закріплення вивченого матеріалу, пояснення домашнього завдання, розкриття питань на самостійну роботу.

Теми рефератів

- 1.Заснування перших університетів в Україні.
- 2.Наукові напрямки досліджень у правових науках.
- 3.Задачі і методи теоретичних правових досліджень.
- 4.Початок XIX століття став для Російської імперії часом реформ у державно правовій сфері з безпосередньою модернізацією юридичної
5. Програма роботи юридичних факультетів, запропонована Статутом 1884 р.
6. Основні етапи розвитку юридичної освіти та науки в Україні. Вища юридична освіта у XIX столітті пройшла декілька
- 7.Підготовка фахівців права у Харківському університеті у XIX ст.

Рекомендована література

1. Конюшенко Ю. А. Університетські реформи 1863 та 1864 років та їх вплив на систему вищої освіти другої половини XIX ст. [Електронний ресурс. 16 Сумцовські читання: Конференція, присвячена 90-річчю з часу заснування Харківського історичного музею. - Харків, 2010. - Режим доступу: <http://museum.kh.ua/academic/sumtsovconference/2010/article.html?n=111>
2. Роздорожний П. Становлення імператорського університету у Харкові та університету святого Володимира в Києві [Електронний ресурс]/ П. Роздорожний. зб. матеріалів міжнародної наук.-практ. інтернет-конф.- Переяслав Хмельницький, 2013. – Режим доступу до публікації: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/3228>
3. Руководство для преподавания естественного права // Журнал Министерства Народного Просвещения. 1834. Ч. 1, типография Императорской Академии Наук. – С. 491.
4. О разделении на отделения историко-филологического и юридического факультетов Харьковского университета// Журнал Министерства Народного Просвещения. 1865. Ч. 125, типография Императорской Академии Наук. С. 59 - 70.
5. Высочайше утвержденный устав Императорского Харьковского Университета. Полное собрание законов Российской Империи с 1649 года. – 1830. Том 28, типография II отделения собственной Его Императорского Величества канцелярии. С. 589.

Тема №2. Соціальне призначення професії юриста

Семінарське заняття №2, №3. Соціальне призначення професії юриста

Навчальна мета заняття: ознайомити студентів з основним соціальним призначенням професії юриста

Час проведення : 4 год.

Навчальні питання:

- 1.Загальна характеристика юридичної професії: поняття та основні риси.
- 2.Сучасні інтерпретації поняття юридичної професії.
- 3.Професійне мислення та елементи творчості в роботі юристи

- 4.Об'єктивний характер спеціалізації юридичної роботи її основні види
- 5.Соціальна роль юристів в окремих сферах суспільного життя.
- 6.Міжнародні та національні стандарти професійної діяльності юристів.

Методичні вказівки

Початок заняття необхідно розпочати з постановки проблемних питань по темі. Також звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів на занятті.

Юрист - це професіонал, який має фундаментальні та спеціальні правові знання, глибоко переконаний у винятковому призначенні права і законності для суспільства, кваліфіковано користується юридичним інструментарієм при розв'язанні юридичних проблем в ім'я захисту прав і законних інтересів громадян.

Для загальної характеристики професії юриста необхідно визначити ряд ознак, які дозволять висвітлити те особливе, що відрізняє її від інших професій. В попередньому матеріалі ми вже відмічали, що юридична діяльність багато в чому за своїми ознаками відповідає вимогам організаційно-управлінської, творчої роботи. При цьому юридичну професію можна охарактеризувати такими рисами:

Масовість юридичної професії. Юридичну роботу здійснюють на сьогоднішній день тисячі уповноважених на те спеціалістів (прокурори, адвокати, судді, слідчі...), які виконують значну кількість юридично значущих дій, вирішують щоденно десятки та сотні тисяч юридичних справ. Це не просто величезна армія спеціалістів, це окрема сфера соціальної діяльності, в якій вирішуються життєво важливі інтереси, задовольняються потреби. Всеосяжний характер та значущість цієї сфери для суспільства передбачають наявність значної кількості спеціальностей в межах юридичної професії. Це відповідно створює широкі можливості для реалізації своїх здібностей та творчого потенціалу багатьох суб'єктів.

Елітність. З іншої точки зору, юридичну роботу виконують не всі, хто бажає, а лише уповноважені особи, які володіють відповідними знаннями та навичками. Враховуючи недостатню кількість в нашій країні кваліфікованих спеціалістів-юристів, постійно зростаючу роль права та юридичної процедури, враховуючи престиж юридичної роботи та юридичного навчання, можна стверджувати про елітний характер юридичної професії.

Особлива відповідальність. Від поради або рішення юриста багато в чому залежить доля людини, благополуччя сім'ї, її майновий стан, економічний розвиток суспільства. При цьому, помилки в роботі юриста * це пряма загроза суспільним інтересам, які охороняються правом. За свої помилки кожний юрист несе особисту відповідальність.

Порядок проведення заключної частини заняття рекомендується через аналіз та узагальнення та закріплення вивченого матеріалу, пояснення домашнього завдання, розкриття питань на самостійну роботу.

Теми рефератів

1. Сучасні інтерпретації поняття юридичної професії.
2. Юрист походить - фахівець з правознавства, практичний діяч у галузі права.
3. Соціальна роль юристів в окремих сферах суспільного життя.
4. Специфіка юридичної діяльності, обумовлена організаційним, управлінсько-розпорядчим та владним характером.
5. Здійснення правосуддя, захист інтересів громадян, як основне завдання юриста.
6. Співвідношення авторитету права і авторитету юриста.

Рекомендована література

Основна

1. Актуальні грані загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / [Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко та ін.]; за ред. Ю. М. Оборотова.: Фенікс, 2012. 492 с.
URI: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/3325>
2. Бандурка О. М., Скакун О. Ф. Юридична деонтологія: Підручник. Харків: Вид-во НУВС, 2002. 336 с.
URI: <http://librarium.freehostia.com/pravo/deontolog/10/yuridichna-deontologiya-bandurka-skakun.html>

Додаткова

1. Оборотов Ю. М. Традиції та оновлення у правовій сфері: питання теорії (від пізнання до розуміння права) : монографія :Юридична література, 2002. 280 с.
URI: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=7lZqLKsAAAAJ&hl=ru>

Інформаційні та навчальні ресурси в Інтернеті:

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України. [сайт].
URI: <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України. [сайт]. URL: <http://www.rada.kiev.ua>
3. Кабінет Міністрів України. [сайт]. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>.
4. Міністерство освіти і науки України. [сайт].
URL: <http://www.mon.gov.ua>, www.osvita.ua
5. Державна служба статистики України. [сайт].
URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Інтернаука; видавничий дім. [сайт]. URL: <https://www.inter-nauka.com/ua/poleznaya-informatsiya/doi/>

Тема №3. Особливості окремих видів юридичної діяльності

Семінарське заняття №4, №5. Особливості окремих видів юридичної діяльності

Навчальна мета заняття: ознайомити студентів з об'єктом та предметом наукового дослідження, їх класифікацією. Вивчити основні стадії процесу наукового дослідження.

Час проведення 4 год.

Навчальні питання:

1. Поняття юридичної професії. Принципи та сфери застосування.
2. Діяльність прокурора, обсяг повноважень.
3. Основне призначення слідчого.
4. Особливості нотаріальної діяльності.
5. Зміст адвокатської діяльності.
6. Специфіка роботи судді.
7. Юрист на підприємстві. Юридична консультативна діяльність.

Методичні вказівки

Початок заняття необхідно розпочати з постановки проблемних питань по темі. Також звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів на занятті.

Спочатку наведемо визначення поняття "юрист". Професія «юрист» — рід трудової діяльності в правовій сфері суспільства, що потребує юридичних знань, умінь і навичок, необхідних для професійного виконання прав й обов'язків.

Юридична професія визначається специфічними умовами діяльності даної сфери і виражається у високій правовій культурі юридичного працівника цієї сфери.

Термін «юрист» найчастіше вживається у трьох значеннях: фахівець з юридичною освітою; практичний діяч у галузі права; студент юридичного навчального закладу.

Юрист (від латин. *jus*— «право») — це фахівець, який має юридичну освіту (вищу чи середню професійну) і професійно розбирається у праві, що знає закони й уміє їх правильно застосовувати. Юрист — фахівець, що одержав повний набір юридичних знань і навичок відповідно до державних стандартів освіти та володіє правом займати певні посади в різних сферах юридичної практики, тобто займатися визначеною юридичною практичною діяльністю. Юрист — це спеціаліст, який має юридичні знання, причому не загальні відомості з права і держави, а професійно-практичні, тобто фундаментальні та спеціалізовані знання.

Фундаментальними називають глибокі знання, які дають розуміння внутрішніх закономірностей держави і права. Вони складаються з твердих знань усіх важливих юридичних понять і категорій.

Спеціалізованими називають конкретні юридичні знання, які використовують для потреб того чи іншого виду юридичної діяльності, наприклад

слідча чи прокурорська діяльність.

Отже, юрист — це спеціаліст, який використовує свої знання на практиці, тобто має навички щодо складання юридичних документів, виконання всіх дій та операцій із застосуванням необхідних засобів і способів у процесі вирішення юридичних проблем, які належать до його професійної компетенції.

Процес становлення нової державності України, фундаментальне оновлення законодавства, судова реформа і необхідність посилення захисту прав і свобод громадян, створення ефективно діючої ринкової економіки і захист вітчизняного підприємництва, боротьба із злочинністю радикально змінили соціальну значимість юриста — фахівця в галузі права. Юридична професія в Україні стала однією з найбільш затребуваних, як і у всьому цивілізованому світі. Розвинуті країни світу завжди високо цінували юристів. Наприклад, 45 % засновників Конституції США (1787 р.) були юристами. Сьогодні в Сенаті США юристи становлять близько двох третин, а в Палаті представників — близько половини. У США юридична професія традиційно є однією з престижних і високо оплачуваних.

Питома вага юристів серед фахівців у США, ФРН, Великобританії значно вище, ніж в Україні. В нашій державі, як і в інших країнах СНД, донедавна в умовах жорсткого централізованого регулювання за радянських часів не було особливої потреби в юристах (за винятком правоохоронної сфери). Юристи, як правило, не мали досвіду участі як професіонали в масштабних державно-політичних і економічних перетвореннях. Підготовка юристів була орієнтована на потреби державного управління (сфера публічного права), оскільки сфера приватного права офіційно не існувала. Нині жоден значний захід, вчинок приватної особи, державного органу або його посадової особи, що знаходяться поза рамками побутових стосунків не може обійтися без експертизи або консультації з боку юриста чи адвоката.

Порядок проведення заключної частини заняття рекомендується через аналіз та узагальнення та закріплення вивченого матеріалу, пояснення домашнього завдання, розкриття питань на самостійну роботу.

Теми рефератів

1. Юридична професія : принципи і сфери застосування.
2. Обсяг повноважень прокурора.
3. Основне призначення слідчого.
4. Нотаріальна діяльність : основні завдання.
5. Основний зміст діяльності адвоката.
6. Професіограма судді.
7. Діяльність юриста на підприємстві.

Рекомендована література

Основна

1. Актуальні грані загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / [Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко та ін.]; за ред. Ю. М. Оборотова.: Фенікс, 2012. 492 с.

URI: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/3325>

2. Бандурка О. М., Скакун О. Ф. Юридична деонтологія: Підручник. Харків: Вид-во НУВС, 2002. 336 с.

URI: <http://librarium.freehostia.com/pravo/deontolog/10/yuridichna-deontologiya-bandurka-skakun.html>

Додаткова

1. Оборотов Ю. М. Традиції та оновлення у правовій сфері: питання теорії (від пізнання до розуміння права) : монографія :Юридична література, 2002. 280 с.

URI: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=7lZqLKsAAAAJ&hl=ru>

Інформаційні та навчальні ресурси в Інтернеті:

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України. [сайт].

URI: <http://www.president.gov.ua/>

2. Верховна Рада України. [сайт]. URL: <http://www.rada.kiev.ua>

3. Кабінет Міністрів України. [сайт]. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>.

4. Міністерство освіти і науки України. [сайт].

URL: <http://www.mon.gov.ua, www.osvita.ua>

5. Державна служба статистики України. [сайт].

URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

6. Інтернаука; видавничий дім. [сайт]. URL: <https://www.inter-nauka.com/ua/poleznaya-informatsiya/doi/>

Тема №4. Організація навчально-виховного процесу в університеті

Семінарське заняття №6, №7. Організація навчально-виховного процесу в університеті

Навчальна мета заняття: ознайомити студентів із організацією навчально-виховного процесу в університеті

Час проведення 4 год.

Навчальні питання:

1. Загальна характеристика форм організації навчання у вищій школі.

2. Методика викладання лекції у вищій школі.

3. Методика організації та проведення практичних, лабораторних і семінарських занять.

4. Методика організації та проведення індивідуальних занять, консультацій, колоквиумів, ігор.

Методичні вказівки

Початок заняття необхідно розпочати з постановки проблемних питань по темі. Також звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів на занятті.

Форми організації процесу навчання розкривають через способи взаємодії педагога зі студентами, під час розв'язання дидактичних завдань. Вони виявляються за допомогою різних шляхів керування діяльністю, спілкуванням, відносинами. У них реалізується зміст освіти, освітні технології, стилі, методи й засоби навчання.

Форма організації навчання – певна структурно-організаційна та управлінська конструкція навчального заняття залежно від його дидактичних цілей, змісту й особливостей діяльності суб'єктів та об'єктів навчання. Форми організації навчання мають упорядкувати навчальний процес. Їхньою провідною ознакою для класифікації є дидактичні цілі. Водночас кожна організаційна форма навчання може мати кілька дидактичних цілей. У дидактичному процесі найчастіше виокремлюють чотири групи організаційних форм: навчальні заняття, практична підготовка, самостійна робота, контрольні заходи.

До першої групи належать: лекція, семінар, лабораторне заняття, практичне заняття, індивідуальне заняття, навчальна конференція, консультація, навчальна гра та ін. Вони мають свої особливості, врахування яких дає змогу оптимізувати процес навчання.

Провідною формою організації процесу навчання у ВНЗ є лекція, яка забезпечує системне подання наукових знань у викладенні науково-педагогічних працівників. Матеріал під час лекції подають науково, концентровано, логічно й аргументовано. У підготовці до заняття враховано зміст, структуру, добір прикладів та ілюстрацій, методичне оформлення, розрахунок часу, склад та особливості студентів.

Види лекцій: вступна, тематична (інформаційна), оглядова, настановча, підсумкова. Часто до видів лекцій зараховують також проблемну лекцію, лекцію-візуалізацію, лекцію із запланованими помилками, бінарну лекцію (лекцію вдвох), лекцію-прес-конференцію.

Однак це не зовсім правильно, оскільки йдеться не про вид лекції, а метод її викладання: проблемна лекція – на основі проблемного методу; бінарна (лекція вдвох) – методу діалогу; лекція-візуалізація – методу наочності; лекція із запланованими помилками – методу пошуку помилок; лекція-прес-конференція – методу запитань-відповідей.

З погляду ефективності навчального процесу у вищій школі всі студенти мають вести конспективні записи змісту лекцій. У процесі конспектування студент слухає, записує, аналізує, у результаті чого працює слухова, зорова, моторна, оперативна пам'ять. Така послідовність забезпечує систематичність опрацювання навчального курсу, сприяє не лише міцності знань, а й впливає на формування професійної культури майбутнього фахівця.

Опрацьовуючи зміст теми, варто розкрити сутність основних питань, особливо тих, які є складними для самостійного розуміння і зміст яких недостатньо розкритий у навчальних посібниках, а решту пропонувати для самостійного вивчення.

Порядок проведення заключної частини заняття рекомендується через аналіз та узагальнення та закріплення вивченого матеріалу, пояснення домашнього завдання, розкриття питань на самостійну роботу.

Теми рефератів

1. Загальнонаукові методи юридичного дослідження
2. Семінар-диспут як метод формування логічного мислення, мовленнєвої діяльності.

3.Семінар-конференція як найкращий метод для засвоєння навчальної інформації.

4.Колоквіум вид навчальної роботи, що передбачає з'ясування рівня засвоєння студентами знань

5. Ділова гра як метод активного навчання, моделювання реальної діяльності у спеціально створеній проблемній ситуації.

Рекомендована література

Основна

1. Актуальні грані загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / [Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко та ін.]; за ред. Ю. М. Оборотова.: Фенікс, 2012. 492 с.

URI: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/3325>

2. Бандурка О. М., Скакун О. Ф. Юридична деонтологія: Підручник. Харків: Вид-во НУВС, 2002. 336 с.

URI: <http://librarium.freehostia.com/pravo/deontolog/10/yuridichna-deontologiya-bandurka-skakun.html>

Додаткова

1. Оборотов Ю. М. Традиції та оновлення у правовій сфері: питання теорії (від пізнання до розуміння права) : монографія :Юридична література, 2002. 280 с.

URI: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=7lZqLKsAAAAJ&hl=ru>

Інформаційні та навчальні ресурси в Інтернеті:

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України. [сайт].

URI: <http://www.president.gov.ua/>

2. Верховна Рада України. [сайт]. URL: <http://www.rada.kiev.ua>

3. Кабінет Міністрів України. [сайт]. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>.

4. Міністерство освіти і науки України. [сайт].

URL: <http://www.mon.gov.ua, www.osvita.ua>

5. Державна служба статистики України. [сайт].

URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

6. Інтернаука; видавничий дім. [сайт]. URL: <https://www.inter-nauka.com/ua/poleznaya-informatsiya/doi/>

Тема №5. Форми організації навчального процесу

Семінарське заняття №8, №9. Форми організації навчального процесу

Навчальна мета заняття: Форми організації навчального процесу

Час проведення : 4 год.

Навчальні питання:

1. Методи, прийоми та засоби навчання у закладі вищої освіти.
2. Самостійна робота студентів.
3. Організація та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.
4. Стимулювання і мотивація навчальної діяльності.

Методичні вказівки

Початок заняття необхідно розпочати з постановки проблемних питань по темі. Також звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів на занятті.

Методи навчання (гр. *methodos* – шлях пізнання, спосіб знаходження істини) – це впорядковані способи взаємопов'язаної, цілеспрямованої діяльності педагога й студентів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань. Вони реалізуються через систему прийомів і засобів навчальної діяльності.

Прийоми навчання – це складова методу, конкретні дії педагога й студентів, спрямовані на реалізацію вимог тих чи інших методів.

Засоби навчання – це різноманітне навчальне обладнання, що використовується у системі пізнавальної діяльності (книги, письмове приладдя, лабораторне обладнання, технічні засоби та ін.)

У дидактиці існують такі класифікації методів навчання:

- за джерелами передачі й характером сприйняття інформації: словесні, наочні та практичні;
- за основними дидактичними завданнями, які необхідно вирішувати на конкретному етапі навчання: методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок, застосування отриманих знань, умінь і навичок.
- за характером пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові, дослідницькі;
- на основі внутрішнього логічного шляху засвоєння знань: індуктивний, дедуктивний, аналітичний, синтетичний, порівняння, узагальнення, конкретизації і виділення головного.

Дослідник проблем педагогіки Ю. Бабанський виокремлює три великі групи методів навчання (кожна передбачає декілька класифікацій), в основу яких покладено:

- організацію та здійснення навчально-пізнавальної діяльності (пояснення, інструктаж, розповідь, бесіда, робота з підручником, ілюстрування, самостійне спостереження, вправи, лабораторні, практичні і дослідні роботи);
- стимулювання і мотивацію навчально-пізнавальної діяльності (навчальна дискусія, пізнавальні ігри, створення ситуації інтересу і новизни у процесі викладання, опора на життєвий досвід студента, стимулювання обов'язку і відповідальності у навчанні);
- контроль і самоконтроль навчально-пізнавальної діяльності (усний, письмовий, тестовий, графічний, програмований, самоконтроль і самооцінка у навчанні).

Порядок проведення заключної частини заняття рекомендується через аналіз та узагальнення та закріплення вивченого матеріалу, пояснення домашнього завдання, розкриття питань на самостійну роботу.

Теми рефератів

1. Навчальна дискусія як форма стимулювання навчально-пізнавальної діяльності

2. Пояснювально-ілюстративні методи навчання.
3. репродуктивні, частково- пошукові, дослідницькі;
4. Словесні, наочні методи як засіб стимулювання обов'язку і відповідальності у навчанні);
5. Контроль і самоконтроль навчально-пізнавальної діяльності

Рекомендована література

1. Гуторов О. І. Методологія та організація наукових досліджень. Харків:Фоліо, 2017. 212 с.
2. Данильян О. Г., Дзьобань. О. П., Організація та методологія наукових досліджень: навч. посіб. Харків : Право, 2017. 446 с.
3. Каламбет С. В., Іванов С. В., Півняк Ю. В. Методологія наукових досліджень. Дніпропетровськ: Вид-во Маковецький, 2015. 191 с.
4. Кислий В. М. Організація наукових досліджень : Навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2011. 224 с.
5. Краус Н. М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. Полтава, 2012. 232 с.
6. Методологія та організація наукових досліджень : навч.посібник / В.М. Михайлов та ін. Харків: ХДУХТ, 2014. 220 с.
7. Мокін Б. І. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Вінниця, 2014. 196 с.

Тема № 6. Форми організації науково-дослідницької роботи студентів

Семінарське заняття № 10. Форми організації науково-дослідницької роботи студентів

Навчальна мета заняття: ознайомити студентів з особливостями організації науково-дослідної роботи у закладі вищої освіти

Час проведення : 2 год.

Навчальні питання:

1. Суб'єкти наукової роботи і діяльності у закладі вищої освіти
2. Організація наукових досліджень у закладі вищої освіти
3. Види і форми науково-дослідної роботи
4. Система управління науково-дослідною роботою

Методичні вказівки

Початок заняття необхідно розпочати з постановки проблемних питань по темі. Також звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів на занятті.

Поняття науки є неподільно пов'язане з поняттям освіти. Між ними простежується одночасно прямий та обернений зв'язок. З одного боку – наука продукує знання, а з іншого – освіта олюднює їх. Проте, етапу продукування знань в науці передують етап оволодіння науковцями базових знань та навичок, які дозволяють їм генерувати нові ідеї та здійснювати наукові інновації. Водночас функціонально процес виховання науковця та надання йому

необхідних освітньо-кваліфікаційних характеристик покладений на освіту, а конкретніше – на вищу освіту, яка дозволяє спрямувати пошукову діяльність молодих науковців у певний напрям

У першому питанні слід проаналізувати суб'єктів наукової роботи і діяльності у вищому навчальному закладі.

У другому питанні показати розкрити принципи організації наукових досліджень у закладі вищої освіти.

У четвертому питанні показати основні види і форми науково-дослідної роботи.

У четвертому питанні розкрити систему управління науково-дослідною роботою

Порядок проведення заключної частини заняття рекомендується через аналіз та узагальнення та закріплення вивченого матеріалу, пояснення домашнього завдання, розкриття питань на самостійну роботу.

Теми рефератів

1. Об'єкти правових досліджень та їх класифікація.
2. Основні види наукових досліджень в юридичній галузі.
3. Алгоритм та стадії науково-дослідного процесу дослідження.
4. Перспективний план дослідження.
5. Архітектура наукової роботи (анотація, вступ, теоретична та практична частини, розрахунок ефективності, висновки) тощо.
6. Провідні інтернет-ресурси в організації досліджень з правової тематики.
7. Узагальнення, відбір та обробка інформації.

Рекомендована література :

1. Гуторов О. І. Методологія та організація наукових досліджень. Харків: Фоліо, 2017. 212 с.
2. Данильян О. Г., Дзьобань О. П., Організація та методологія наукових досліджень: навч. посіб. Харків : Право, 2017. 446 с.
3. Краус Н. М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. Полтава, 2012. 232 с.
4. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібник / В.М. Михайлов та ін. Харків: ХДУХТ, 2014. 220 с.
5. Мокін Б. І. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Вінниця, 2014. 196 с.

4. Рекомендована література

Основна

3. Актуальні грані загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / [Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко та ін.]; за ред. Ю. М. Оборотова.: Фенікс, 2012. 492 с.

URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/3325>

4. Бандурка О. М., Скакун О. Ф. Юридична деонтологія: Підручник. Харків:

Вид-во НУВС, 2002. 336 с.

URL: <http://librarium.freehostia.com/pravo/deontolog/10/yuridichna-deontologiya-bandurka-skakun.html>

5. Байлов А.В., Литвин О.М., Чумак В.В. Науково-дослідницька діяльність студентів, курсантів, слухачів, аспірантів, ад'юнктів та докторантів: довідник молодого вченого / за заг. ред. О.М.Головка. Харків: ХНУВС : Тім Пабліш Груп, 2016. 363 с.

6. Данильян О.Г., Дзьобань О.П. Організація та методологія наукових досліджень: навч. посіб. Харків : Право, 2017. 446 с.

URL:https://dut.edu.ua/uploads/1_2032_60626625.pdf

7. Костриченко В.М. Університетська освіта: Навч. посібник. Рівне: НУВГП, 2010. 94с.

URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/2111/>

8. Кислий В.М. Організація наукових досліджень : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2011. 224с.

URL: https://www.youtube.com/watch?v=Dxc_KyXdiU&t=9s

Додаткова

2. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень. Навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2014.142 с.

URL:https://shron1.chtyvo.org.ua/Burhu_Yurii/Metodolohiia_i_orhanizatsiia_naukov_ykh_doslidzhen.pdf

3. Каламбет С.В., Іванов Ю.В., Півняк Ю.В. Методолія наукових досліджень: Навч. посіб. Дн-вськ: Вид-во Маковецький, 2015. 191 с.

URL: <https://pgasa.dp.ua/wp-content/uploads/2017/10/3-1.pdf>

4. Методика та організація наукових досліджень: Навч. посіб. С. Е. Важинський, Т.І. Щербак. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.

URL:http://lib-net.com/book/118_Metodika_ta_organizaciya_naykovih_doslidjen_.html

5. Мошинський, В. С. Система та процедури внутрішнього забезпечення якості вищої освіти/

URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/10062>

6. Демиденко Н.М. Розвиток середньої освіти на сумських землях у другій половині XIX – поч. XX століття. *Сіверщина в історії України*: збірник наукових праць. Вип. Центр пам'яткознавства Національної академії наук України, Національний заповідник «Глухів». Глухів - Київ. 2020. С. 238-243.

URL: http://nz-hlukhiv.com.ua/wp-content/uploads/sivershuna/sivershuna_2020.pdf

7. Демиденко Н. М. Деякі аспекти започаткування і становлення юридичної освіти та науки на українських теренах (початок XIX ст.) *Правова наука і державотворення в Україні в контексті інтеграційних процесів*: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції (19-20 травня 2023 року, м. Суми) / Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ. Суми: СФ ХНУВС, С.205-207.

URL: https://sumy.univd.edu.ua/files/conference/kafjur_05_06_2023.pdf

8. Оборотов Ю. М. Традиції та оновлення у правовій сфері: питання теорії (від

пізнання до розуміння права) : монографія :Юридична література, 2002. 280 с.
URL: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=7lZqLKsAAAAJ&hl=ru>

Нормативно-правові акти:

1. Про наукову і науково-технічну діяльність: закон України від 26.11.2015р. № 848-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016, № 3, ст.25.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
2. Про Національний фонд досліджень України : постанова Кабінету Міністрів України від 4 липня 2018 р. № 528 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/528-2018-%D0%BF#n216>
3. Про вищу освіту. Закон України №1556-VII від 01.07.2014
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій. Постанова Кабінету міністрів України № 1341 від 23.11.2011
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341>
5. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. К. : Ленвіт, 2006. 36 с. 3. ISO/DIS 29990:2010
URL: https://osvita.kpi.ua/files/downloads/Standart_EPVO.pdf

Інформаційні та навчальні ресурси в Інтернеті:

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України. [сайт].
URL: <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України. [сайт]. URL: <http://www.rada.kiev.ua>
3. Кабінет Міністрів України. [сайт]. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>.
4. Міністерство освіти і науки України. [сайт].
URL: <http://www.mon.gov.ua>, www.osvita.ua
5. Державна служба статистики України. [сайт].
URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Інтернаука; видавничий дім. [сайт]. URL: <https://www.inter-nauka.com/ua/poleznaya-informatsiya/doi/>
7. Ліга: закон. URL: <https://ligazakon.net/>
8. Національна парламентська бібліотека України. URL: <http://www.nplu.org/>
9. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.
URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
10. ДНУ «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (УкрІНТЕІ). URL: <http://www.uintei.kiev.ua>
11. ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки Г.М.Доброва НАН України» URL: <https://stepscenter.org.ua/>